

Чикалова М. М.,

доцент кафедри практики англійської мови Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, кандидат педагогічних наук,
доцент

Рецензент: **Клочко Л. І.,**

зав. каф. практики англійської мови Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, кандидат філологічних наук, доцент

Іншомовна підготовка фахівців для сфери туризму: активізація використання інтерактивних технологій

У статті обґрунтовано необхідність використання інтерактивних технологій навчання при підготовці фахівців для сфери туризму до майбутньої професійної діяльності. Проаналізовано основні методи інтерактивного навчання у вищих навчальних закладах. З'ясовано основні переваги та недоліки інтерактивних навчальних занять. Визначено доцільність використання інтерактивних технологій у процесі іншомовної підготовки майбутніх фахівців сфери індустрії гостинності (формування професійних іншомовних навичок, розвиток навичок ефективної роботи з іноземними громадянами, набуття фахівцем додаткових професійних знань, вміння працювати в колективі, зокрема прийняття колективних рішень) тощо.

Ключові слова: сфера туризму, іншомовна підготовка, інтерактивні методи та технології навчання, професійна підготовка, індустрія гостинності.

Постановка проблеми. Сучасний світ неможливо уявити без подорожей, появи нових та розширення існуючих туристичних дестинацій, поглиблення інтеграційних процесів у соціально-економічному просторі, мобільності освітніх програм тощо. Роль туризму у відродженні національних традицій, збагаченні світогляду особистості, підвищенні зацікавленості у дослідженні незвіданого тощо не викликає сумнівів, а його розвиток зумовлює потребу у

висококласних фахівцях, які здатні якісно виконувати свої професійні обов'язки. Проблема освіти в сфері туризму та якісної підготовки фахівців для роботи у цій галузі не втрачає своєї актуальності й змушує викладачів розвивати та удосконалювати формування загальних та фахових компетентностей студентів вищих навчальних закладів. Одним із таких завдань була й залишається іншомовна підготовка. Володіння іноземними мовами є одним із основних показників високої професійності фахівця туристичного профілю. Актуальність статті полягає у потребі постійного оновлення та вдосконалення педагогічно-організаційних та методичних підходів до процесу підготовки конкурентоздатних фахівців сфери туризму відповідно до вимог часу. Сучасні інтерактивні технології мотивують пізнавальну активність студентів та їх прагнення до усвідомленого вивчення специфіки професійного рекреаційно-туристичного вокабуляру та ефективного використання його у своїй подальшій діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що проблемі використання інтерактивних технологій при вивченні іноземних мов майбутніми фахівцями сфери туризму присвятили свої наукові дослідження українські та зарубіжні науковці, серед яких Е. Азімов, Р. Ладнер, Г. Єремєєва, Л. Цеєва, М. Чилінгарян, А. Щукін (застосування інтерактивної дошки, електронних ресурсів, інформаційно-комп'ютерних технологій, презентацій у Power Point, електронних проєктів тощо), Г. Багієв, А. Виноградов, В. Квартальнов, М. Скопень, Т. Ткаченко та ін. (особливості розвитку інтерактивних технологій в туризмі та конкурентоспроможні переваги їх практичної імплементації у індустрії гостинності), С. Кожушко, В. Маховка (формування професійно важливих якостей за допомогою інтерактивних та smart-технологій фахової підготовки) тощо. Проте, незважаючи на активність дослідження, проблема використання інтерактивних технологій у індустрії гостинності залишається в зоні уваги освітян та потребує постійного оновлення та вдосконалення.

Мета статті полягає у обґрунтуванні доцільності використання інтерактивних технологій у процесі навчання навичкам іншомовного спілкування на всіх етапах підготовки майбутніх фахівців сфери індустрії гостинності.

Виклад основного матеріалу. Аналіз проблеми іншомовної підготовки студентів, які навчаються за напрямом підготовки «Туризм», із застосуванням у навчальному процесі інтерактивних методів навчання доцільно розпочати з розкриття сутності термінів та уточнення їх значення у контексті туристської освіти. Перш за все звертаємо увагу на комунікативну взаємодію у системі «викладач – студент – комп'ютер», яка зосереджена на формуванні професійних навичок (толерантність, робота в команді, здатність до рефлексії, креативність, висока працездатність, відповідальність тощо) та їх подальшу реалізацію у професійній діяльності. Останнім часом широкого застосування набувають інтерактивні методи навчання на противагу активним та пасивним, які також є актуальними на сьогоднішній день і не втрачають своєї значимості. *Активні методи* навчання сприяють максимізації рівня пізнавальної активності студентів, мотивують їх до активізації засвоєння навчального матеріалу. Методи викладання, які використовують стратегії максимальної взаємодії між студентами, студентами і викладачем вважають активними методами. До таких методів відносимо: самостійний пошук та вивчення додаткової інформації, яка сприяє розширенню знань, умінь та навичок; підготовка презентацій, доповідей, повідомлень, рефератів; вміння зрозуміло, логічно та доступно представити їх зацікавленій аудиторії тощо). Під *пасивними методами* навчання розуміємо такий навчальний процес, у якому викладач є центральною фігурою і практично одноосібно курує ходом заняття (лекції, робота з літературою, перегляд відео). У свою чергу *інтерактивні методи* навчання акцентують увагу на способах взаємодії з іншомовною аудиторією не лише на практичних заняттях, але й під час поїздок за кордон (туристичних, навчальних, соціальних тощо).

Наочне зображення методів навчання дає чітке уявлення про їх специфіку (рис.1):

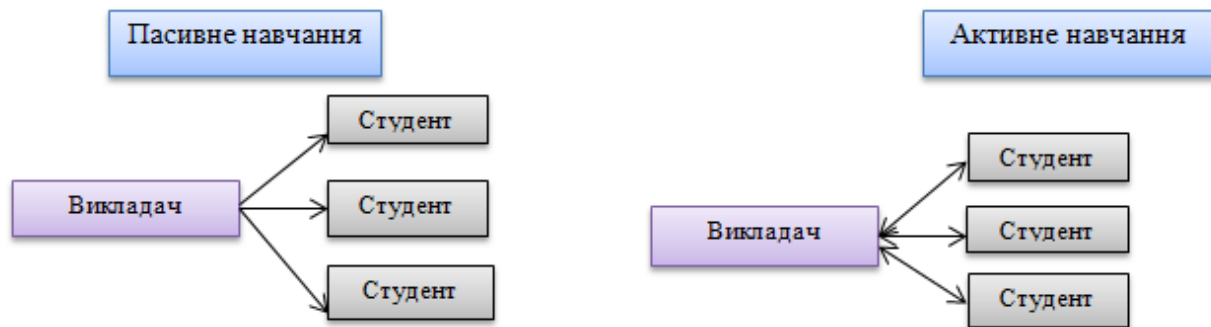

Рисунок 1 Організація навчального процесу при активному та пасивному методах навчання

Поняття «інтерактивний» походить від англійського слова «interact», яке розкладаємо на два «inter» (взаємний) та «act» (діяти) і отримуємо цілком логічне пояснення: інтерактивний – здатний до взаємодії, до діалогічного спілкування (рис. 2).

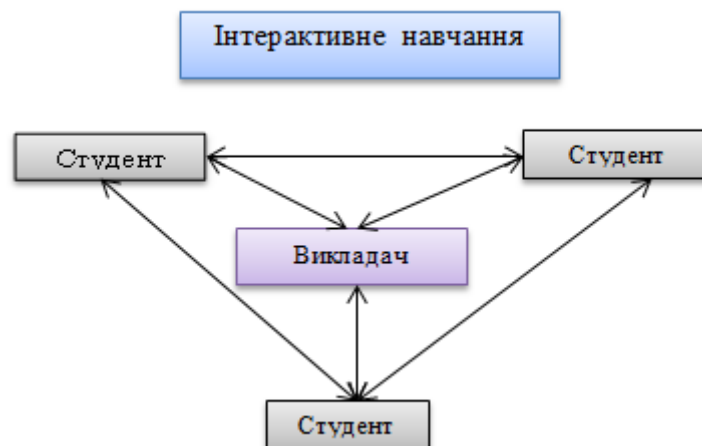

Рисунок 2 Взаємодія складових при інтерактивному навчанні

Проведений порівняльний аналіз методів навчання дозволив виділити основні риси, притаманні кожному з названих методів, які вказують на суттєві відмінності між ними.

Пасивний метод, на жаль, найбільш популярний серед студентів, передбачає лекції, монолог викладача, пояснення, робота з літературою, перегляд відеоматеріалів тощо. За короткий проміжок часу викладач надає досить великий об'єм інформації, орієнтує студентів на розуміння навчального

матеріалу, при цьому сам викладач виступає лише у якості «надавача знань», роль же студентів пасивна, вони не приймають активної участі у навчальному процесі, практично не контактують й не висловлюють своїх думок. Результат – невисокий відсоток засвоєння учбового матеріалу.

Активний метод означає вже процес здобування, а не пасивного споживання знань. Пріоритетами виступають дискусії, ситуативні ігри, групові проекти, індивідуальні дослідження тощо, при яких пошук інформації потребує вже певних часових затрат і залежить від старанності та відповідальності студента. Роль викладача – консультувати, допомагати, мотивувати, перевіряти. Відсоток засвоєння матеріалу студентами відчутно вищий.

При **інтерактивному методі** роль викладача і студентів активна, заняття проходить у формі діалогів, дискусій, ситуативних та рольових ігор, бесід, інтерактивних презентацій, «мозкових штурмів», аналізу тощо. Діяльно впроваджуються інноваційні технології. Студенти задіяні на всіх рівнях навчання: отримання знань, розуміння, аналіз, оцінка, застосування. Даний метод навчання передбачає створення таких умов навчального процесу, при якому пасивне сприйняття знань стає просто неможливим, оскільки студенти змушені шукати додаткову інформацію та вміти креативно застосувати її під час вирішення професійно спрямованих проблем. Більш того, на пошук інформації рідною мовою з подальшим перекладом її англійською потрібно досить багато часу. У даній ситуації студент вимушений думати й шукати інформацію іноземною мовою. Як правило, відсоток засвоєння знань високий (більше 50 %).

Схеми та порівняльний аналіз трьох різних методів навчання (пасивний, активний та інтерактивний) підтверджують, що використання інтерактивних методів навчання дозволяє всім учасникам учбового процесу бути задіяними у всебічній взаємодії між собою та зовнішнім середовищем, що співпадає з думкою М. Кларіна стосовно інтерактивного навчання: «interactive learning» означає навчання (стихійне або спеціально організоване), засноване на взаємодії, та навчання, побудоване на взаємодії [1]. Така форма учбового

процесу сприяє набуттю студентами навичок та додаткових професійних знань іноземною мовою; дає змогу передбачити труднощі, які трапляються у реальних ситуаціях; розвиває відповідальність та впевненість у власних силах, навчає уникати конфліктних ситуацій за допомогою компромісів та конструктивного діалогу тощо. Ситуативні ігри допомагають активізувати й комунікативні якості майбутніх фахівців завдяки діалогам, дискусіям, презентаційним представленням власних проєктів та ін. Все вищезгадане є життєво-необхідною умовою при підготовці фахівців для сфери туризму, адже однією із рис, які відрізняють цей напрям від інших галузей економіки, є динамічність, інформаційна насиченість, інтеграція значної кількості учасників туристичного ринку та супровідних промисловостей, складність ділових контактів (адже індустрія гостинності об'єднує понад 60 видів економічної діяльності) [5], висока конкуренція на вітчизняному та світовому ринку тощо.

У порівнянні з традиційними методами проведення занять для студентів університетів, коли викладач послідовно розповідає тему, а студенти у свою чергу, намагаються слухати, запам'ятовувати, конспектувати, інтерактивність підсвідомо залучає студентів до активної життєвої позиції, вчить не боятися запитань та впевнено й аргументовано на них відповідати. Завдяки мультимедійним технологіям студенти можуть сприймати навчальний матеріал різнобічно: у звуковій формі (аудіювання), зоровій (теле- та відеоперегляди) та мовленнєвій (намагання відтворити іншомовну артикуляцію та інтонацію) і т.ін. Сучасні методи викладання, зокрема інтерактивні, важко уявити собі без використання комп'ютерної техніки, а отже, різко зростають вимоги до кваліфікації викладача та його навичок роботи з комп'ютерними навчальними програмами. Інтерактивні мультимедійні технології дозволяють створювати наочність, яку за потреби можна корегувати відповідно до вимог часу. Крім того, заняття можна проводити не лише в спеціалізованих аудиторіях, але й у будь-яких інших приміщеннях чи навіть поза їх межами. Це особливо стосується туристичних спеціальностей, специфіка професійної діяльності яких передбачає широке комунікаційне коло у будь-якій, часом екстремальній,

ситуації, коли потрібно діяти швидко, неординарно, й водночас тактовно, доброзичливо до опонентів, пропонувати виходи із проблемних зон, відстоювати свою позицію тощо. Все це значно підвищує інтерес студентів до іноземної мови та активізує їхню увагу до вивчення нової теми.

Слід чітко усвідомлювати, що само по собі засвоєння нових знань не відбудеться. Для цього потрібні досвід та вміння викладача організувати сам навчальний процес та робочий мікроклімат у групі (мотивація активності всіх учасників, рівність позицій, довірливі відносини між учасниками, включаючи викладача, впевненість у значущості думки кожного та поваги один до одного). На відміну від пасивних та активних форм навчання, інтерактивне акцентоване на спілкування, активний обмін інформацією, прагнення взаєморозуміння, не змінюючи при цьому основний зміст програми забезпечення якості знань студентів. Переваги інтерактивного методу навчання наочно представлені в таблиці 1:

Таблиця 1 – Позитивні риси інтерактивного методу іншомовному навчанню для різних суб'єктів освітнього процесу

Студент	Учбова група	Викладач-група
➤ отримує досвід активного засвоєння навчального матеріалу у взаємодії з оточуючим середовищем;	➤ розвиваються навички спілкування у малих групах;	➤ різнобічне засвоєння навчального матеріалу;
➤ розвиває навички стихійного іншомовного спілкування;	➤ розвиваються навички та вміння чути й розуміти іншомовний діалог/ бесіду/монолог;	➤ вміння та навички іншомовного спілкування;
➤ розвиває особистісну рефлексію; толерантність й взаємоповагу;	➤ розвивається групова рефлексія; навички аналізу та самоаналізу в процесі групової рефлексії;	➤ вміння працювати у нестандартно в організованому освітньому процесі;
➤ розвиває почуття відповідальності, впевненості у власних силах;	➤ розвиваються навички роботи в колективі, прислуховування до думки інших;	➤ формування мотиваційної складової навчального процесу

Проте, незважаючи на безліч позитивних переваг інтерактивних технологій, навчання такого типу має і ряд недоліків:

- це, перш за все, *часові затрати*, адже пошук та засвоєння навіть невеликої за обсягом інформації вимагає від студентів значного часу (при пасивному методі викладач детально пояснює учбовий матеріал, дає диференційовані завдання, проводить перевірку на вміння відтворити отримані знання);

- наступним, але не менш важливим моментом, є *відсутність* методичних розробок, посібників та інших літературних джерел з даної тематики;

- по-третє, викладач не в змозі контролювати глибину вивчення матеріалу, його обсяг та актуальність, а звідси – мала передбачуваність результатів роботи студентів (на викладача лягає ще більше відповідальності за мотивацію студентів, за досягнення навчальної мети, за порозуміння до доброзичливості між учасниками навчального процесу) тощо.

Застосування методу інтерактивних технологій у процесі вивчення іноземної мови дозволяє студенту позбутися почуття страху; вводить його у іншомовне середовище, у якому немає часу на двомовний внутрішній переклад (українська-англійська-українська) для пошуку інформації чи комунікаційної активності з іншими учасниками навчального процесу; виховує впевненість у своїх силах та почуття необхідності взаємодії з оточуючими. Однак, для більш активного іншомовного спілкування викладачеві слід заздалегідь ознайомити студентів з розмовними (діловими, неформальними) фразами, правилами ведення бесіди іноземною мовою, фразеологічними зворотами тощо, які допомагають мові звучати більш природньо, вільно й невимушено.

Висновок. Упровадження інтерактивних технологій у навчальний процес студентів, які навчаються за напрямом підготовки «Туризм», з метою формування навичок іншомовного спілкування відіграє надважливу роль. Застосування інтерактивних технологій, інноваційних методів навчання та

креативний підхід до підготовки висококваліфікованих фахівців для індустрії гостинності є дієвими кроками для визнання та ефективної конкурентоспроможності на вітчизняному та світовому туристичному ринках.

Список використаних джерел

1. Кларин М.В. Интерактивное обучение – инструмент освоения нового опыта / М.В. Кларин // Педагогика. – 2000. – № 7 – С. 12–18.
2. Кожушко С. П. Інтерактивні технології навчання у підготовці майбутніх фахівців туристичної галузі до професійної взаємодії / С. П. Кожушко // Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія. – 2017. – № 2. – С. 244–249. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduer_2017_2_41.
3. Коцан Н. Н. Сучасні тенденції розвитку міжнародного туризму / Н. Н. Коцан, Р. Р. Мазурець // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2008. – № 6. – С.148-153.
4. Мальська М. П. Готельний бізнес: теорія та практика : навч. посіб. / М. П. Мальська, І. Г. Пандяк. – К. : Центр учбової л-ри, 2009. – 472 с.
5. Маховка В.М. Інтерактивні та Smart-Технології в туризмі / В. М. Маховка // Методологія та практика сталого розвитку туризму : кол. моногр. – Полтава : Астроя, 2018. – С. 148-155.
6. Пометун О.І. Активні й інтерактивні методи навчання: до питання про диференціацію понять / О. Пометун // Шлях освіти. – 2004. – № 3. – С. 10–15.
7. Цимбал О. І. Туристична сфера як плацдарм до розвитку національної економіки та міжнародного туризму / О. І. Цимбал // Сталий розвиток економіки. – 2012. – №2. – С. 133-136.

Чикалова М. М. Иноязычная подготовка специалистов для сферы туризма: активизация использования интерактивных технологий

В статье обоснована необходимость использования интерактивных технологий обучения при подготовке специалистов для сферы туризма к

будущей профессиональной деятельности. Проанализированы основные методы интерактивного обучения в высших учебных заведениях. Выяснено основные преимущества и недостатки интерактивных учебных занятий. Определена целесообразность использования интерактивных технологий в процессе иноязычной подготовки будущих специалистов сферы индустрии гостеприимства (формирование профессиональных иноязычных навыков, развитие навыков эффективной работы с иностранными гражданами, приобретение специалистом дополнительных профессиональных знаний, умение работать в коллективе, в частности принятие коллективных решений) и др.

Ключевые слова: сфера туризма, иноязычная подготовка, интерактивные методы и технологии обучения, профессиональная подготовка, индустрия гостеприимства.

Chykalova, M. M. Foreign language training for professionals in the sphere of Tourism: increased use of interactive technologies

The article reasons the need of interactive teaching technologies use in the process of foreign language training of the professionals in the sphere of Tourism for their future professional activities. The basic methods of interactive learning in higher education are analyzed. The main advantages and disadvantages of interactive training are clarified. The expediency of using interactive technologies in the process of foreign languages training of future specialists in the hospitality industry has been determined (i.e., the formation of professional foreign language skills, the development of effective working skills with foreign citizens, the acquisition of additional professional knowledge by a specialist, the ability to work in a team, in particular collective decision-making), etc.

Keywords: tourism, foreign language training, interactive teaching methods and technologies, vocational training, hospitality industry.